

TBMM SAĞLIK, AİLE,
ÇALIŞMA VE SOSYAL İŞLER
KOMİSYONU BAŞKANI

NECDET ÜNÜVAR

Birlik Vakfı Ankara Şubesi tarafından "Hekim, Bürokrat ve Siyasetçi Gözüyle Yönetim" konulu bir konferans düzenlendi. Vakıf binası konferans salonunda düzenlenen söyleşide konuşmacı olarak, TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanı Necdet Ünüvar katıldı.

Konferansta, bir mesleğin bir insan hayatını hatta bir ülkenin değişik bir alanını nasıl etkileyebileceğine dair kesitler sunuldu. Renkli bir sunumla katılımcılara seslenen TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanı Necdet Ünüvar: "Huxley, 'tecrübeyi bir insanın başından geçenler değil, başından geçenlerin bıraktığı izler' olarak tanımlıyor. Tecrübelerin çok iyi öğretmenler olduğunu ama okul masraflarının çok ağır olduğunu söylüyor. Yaşadığımız hayatta baktığımız zaman hepimizin tecrübelerini maddi ve manevi yoğun bir yaşantının sonucunda kendimizi yıpratıcı bir sürecin sonunda elde ettiğimizi görüyoruz." dedi. Ünüvar, konuşmasını şöyle sürdürdü:

ERZURUM

Sadece
taşlardan
ibaret bir
şehir değil

Benim babam 1990 yılında vefat etti. Babam okuma yazma bilmeden vefat eden bir insandı. En tipik özelliği kulağından hiç eksik olmayan bir kalem ve dudağından hiç eksik olmayan bir sigaraydı. Sigarası kibritinden daha önce biten birisiydi. Kibrit kutusu çok fazla bitmezdi. O kadar sigara içerdi. Bizim üniversite tercihimizde de babamın çok etkisi olmuştur. Fatih Kısaparmak'ın "Bu Adam Benim Babam" adlı parçası gerçekten benim babama 'cuk' oturuyor diyebilirdim. Bafra sigarası içerdi. Biz sekiz kardeşlik yani altı kardeş değildik. Kasketi de zaman zaman vardı zaman zaman yoktu. Öyle bir insandı, Allah rahmet eylesin. Babam hep benim inşaat mühendisi olmamı isterdi. Kendisi bir taşeron ustasıydı. Galiba o taşeron ustalığından mülhem hep benim inşaat mühendisli olmam noktasında tercihler yapmamı arzu ederdi. Nitekim ben de o tercihler yaptığımız zaman özellikle 1978 yılı ile 81, 82 yılları arasında hep uçak mühendisi, gemi inşaat mühendisliği hep yüksen puanla alınan yerlerdi. İnşaat mühendisliğini yedinci sıraya ba-

bamın hatırına yazdım. Ortaya da bir tekstil mühendisliği yazdım. On sekiz tercih içerisinde tıp koymamıştım. Tam böyle bir şubat ayında tercih listemi okula götüreceksen kahvehanenin önünde sınıf arkadaşşıma rastladım. Dedi ki; "Tercihlere bir bakabilir miyiz"; olur dedim bakalım. Baktı tıp yok. Dedi ki; "Böyle tıp'sız bir tercih olur mu?" Niye olmasın dedim. Ben tıbbi hiç sevmiyordum dedim. 'Olmaz' dedi. Sonra baktık işte nerde, nasıl rahat okuruz. Bursa tekstil mühendisliğini sildik ve oraya tıbbi koyduk. Sonra ben anneme dedim ki; 'ileride doktor olduktan sonra; anne ben neden tıbbi koymadım hiç tercihlerle?' Oğlum dedi, 'sen küçükken hiç hasta olmadın o yüzden sen tıbbi hiç tercih etmedin.' Annem, entelektüel bir kadındı. Annem şu anda yetmiş dokuz yaşında Allah hayırlı uzun ömür nasip etsin. Entelektüel birisi. Annem her geldiğinde eve iki tane gazete alırım. Düzenli kitap okur; bazen kütüphanede hiç okumadığım kitaplarımı bulur, getirir onlardan bir şeyler sorar. Biz, daha sonra Erzurum'a tıbbiye okumaya gittik. Erzurum, hayatımızda çok önem-

"HOCALARIMIZIN BİZE ÖĞRETTİĞİ HEKİMLİĞİN

TEMEL KURALLARINI MARDİN'DE UYGULAYAMADIK"

li kesişme noktaları olan, hayatımda yetişmem de annem, babam kadar emeği olan bir şehirdir gerçekten. Burada Erzurum'u bilmeyen yoktur. Doğu'nun serhat şehri. Ama Erzurum'u, o yıllarda anlayamamıştım ama ayrıldıktan sonra anladım ki; sadece taşlardan ibaret bir şehir değil. Orada bir hayat yaşıyorsunuz, bitiyor ama aslında bitmiyor. Bitmeyen şey şehir. Ve şehrin size verdiği, bıraktığı izler. Biz tıbbiye başladık. Tıpta birinci sınıfta fizik, kimya, bio kimya, biyolojin devamı, ikinci, üçüncü sınıfta öğrenmeye anatomik fizyoloji, fizyo patoloji, daha sonra stajerlik dönemi başlar. Hekimlikle ilgili bilgilerinizin giderek arttığı bir dönem yaşarsınız. Hekimlikte çok önemli bir kuraldır; hocalarımız şunu öğretmişlerdi bize; dikkatli bir analiz; yani kişiyi dikkatli dinleyeceksiniz, dinlemediğiniz bir kişinin sorununu çözemezsiniz. Detaylı bir muayene yapacaksınız, sonra tetkikler isteyeceksiniz, teşhis koyacaksınız ve doğru bir tedaviye başlayacaksınız. Sonra takip edeceksiniz ve kontrole çağıracaksınız. Esasında bu hekimliğin temel, olmazsa olmaz kurallarından birisi. Bunu her hekim hastasına yapar. Biz de bu hekimliği öğrendik, iş bitti. Mardin çok enteresan bir şehir, bir ev kiralamaya çıktım; üst yoldan baktım zemin kat sonra bir aşağı yola inince baktım meğerse bizim ev yedinci katmış. Sonra yeni Mardin Kızıltepe'ye doğru genişledi ama Mardin'de asıl öğrendiğim şeylerden bir tanesi; SSK Dispanser'i'nde göreve başladım. Günde yetmiş beş tane hastaya bakıyordum. Sabahın erken saatlerinde başlıyor, akşam beş oluyor bitiyor. Benim yanımda tercümanlık yapan hala daha görüştüğüm iki kardeş vardı; Tayyip ve Celal. Tayyip daha dindar, Celal de birazcık her ta-

rafı idare eden bir arkadaş. Tercümanlık yapıyorlardı. Biri Arapça tercümanlık biri Kürtçe tercümanlık yapıyordu. Mardin biliyorsunuz çok enteresan bir şehir. Merkezi Arap'tır, çevresi Kürt'tür. İşte merkezden gelenlere Arapça tercümanlık yapıyor, çevreden gelenlere Kürtçe tercümanlık yapıyorlar. Celal dedi ki; "Hocam sen neden Doktor Şehmuz gibi yapmıyorsun?" Ben her hastayı muayene ediyorum, tansiyonunu ölçüyorum. Hastalar talep etmiyor. Esasında hoca ilaç yaz gidelim diyorlar. Dedim hocalarım bana böyle öğretmedi. Ondan sonra dedim ki; Doktor Şehmuz nasıl yapıyordu? Şehmuz dedi 'otururdu, ayağını da masanın üzerine Amerikalılar gibi uzatır biz de dışarıdan midesi ağrıyan beş kişi der; beş hasta gelir ilaçlarını yazar gönderir, hiç kalkmaz yerinden, tansiyonu olan beş kişi, kalbi ağrıyan beş kişi der çağırırdık.' Dedim ki; hiç muayene etmez miydi? Etmezdi dediler. Bari dedim birer kaşe verseydi size, sadece altına imzasını atsaydı. Çünkü hep aynı ilacı yazıyor. Şehmuz da Mardinli. Bu tabi bizim hocalarımızın bize öğrettiği hekimliğin temel kurallarını Mardin'de uygulayamadık. Sonra Ankara'da dâhiliye

ihtisasına başladım. 1985 ayının son ayında. Sonra dâhiliye uzmanı oldum. Dâhiliye uzmanı olduktan sonra orada baş asistan kaldım. Sonra 93'de Atatürk Üniversitesi'ne gittim. Oradan endokrinoloji yan dalı; bu hormon hastalıkları; şeker, guatrı onun yan dalı için üniversite beni Ankara'ya gönderdi. Ankara'da da bu ihtisas yaptığım hastane endokrin kliniğini oldu orada ihtisas yapacağım. Enteresan bir şey. Her birimizin hayatında bazen tesadüf gibi görülen şeyler vardır ki; eşref saatiyle alakalı çok önemli bir anekdot. O zaman Personel Genel Müdürlüğü'ne gittim, anlattım; beni bir genel müdür yardımcısına gönderdi. Muhittin Bey değildi. Sene doksan üç. Bir türlü anlatamıyorum genel müdüre. Diyor ki; üniversiteden Ankara hastanesine ihtisasa gelinir mi? Ya efendim ben gelmek istiyorum, üniversite buraya gönderiyor, bu sizin için bir onurdur. Yok, bir türlü olmuyor. Ve kalbimden şöyle bir şey geçti; Allah sizi inandırсын dedim ki; sene doksan üç, ileride ne olacağıyla ilgili tek bir beklenti yok. Benim

dediği-
miz bir üst
sistem vardır.

Üst akıldaki diyebiliriz

tek derdim ihtisasa başlayıp, ayrılacak. İnşallah dedim Allah seni bana muhtaç eder. İnşallah sen bana çay getirsin. Öyle bir şey geçti aklımdan eşref saati. Tam 2003 yılında müsteşarım. O genel müdür yardımcısı hala genel müdür yardımcısı. 93'de de öyleydi 2003'de de öyle. Efendim dedi benim bir sıkıntı var, özel kalem müdürüyüm, genel müdür yardımcısıyla görüşmek istiyorum, bir sıkıntı var, hakkımda bir teftiş kararı var. Benim tabi aklıma 93'deki hadise aklıma geldi. Tamam dedim. İlgili müsteşar yardımcısı arkadaşla telefon açtım, sen işlerin oraya gidip yap dedim. Bazen kalbimizden geçen şeylerin ne zaman tahakkuk edeceğini bilemezsiniz. O anda kalbimden geçen bir hadise 93'de geçen bir hadise 2003'de karşıma çıktı. Tabi içimizden geçeni yapmadık. Onu yapmak bize yakışmaz. Endokrin; size tıbbi bir şey anlatacak değilim. Endokrinin şöyle bir esası var, bir sistem vardır endokrin de bir hipotalamus dediğimiz bir bez vardır. Beş gram civarında. Ama en stratejik konumda olan bez o'dur. Yani vücuttaki tansiyonu, üreme sistemini, tiroit bezinin çalışmasını birçok sistemi, böbrek üstü bezlerinin çalışmasını organize eden bir organ. Hipofiz. Hipofizin üstünde de hipotalamus

ona. Oradan bir takım spesifik emirler gelir, hipofizden hormonlar salgılanır ve daha sonra vücudun değişik yerlerindeki, tiroit bezi, böbrek üstü bezi, üreme sistemiyle ilgili organları organize eder. Öyle çalışır ki aşağıdaki hormon seviyesi belli bir noktaya geldiği zaman yukarıya sinyal verir, artık daha fazla çalışma der. Bu bizim endokrin ihtisasını, daha sonra tabi rica minnet, o işi yaptık. İhtisasa başladık ve endokrin uzmanı olduk. Endokrinolojiyi o şekilde öğrendik. Esasinda bu öğrendiğim şeyin de ileride benim müsteşarlık görevimde o hipofize çok benzer bir noktada olduğumu ortaya çıkaran bir şeydi. Yani öyle ki; şurada hükümetten ya da bakandan gelen talimatları hipofiz bezi talimat alır, aşağıya gönderir, yukarıya bilgiler gönderir. Neyse biz ihtisası yaptık. 2001 yılın da profesör oldum. Daha sonra Sayın Akdağ siyaset kararı aldıktan sonra, biz sınıf arkadaşınız Recep Bey'le. Dedi ki; ben milletvekili adayı olmaya karar verdim. Dedi niye aday olmak istiyorsun? Belki aranızda aday adayı olmak isteyen arkadaşlarımız vardır. Anlamsız ve amaçsız hiçbir adım

atmamak lazım. Yani dedi işte milletvekili olacağız, güzel şeyler yaparız. Ama dedim bir şey yapmak lazım. Ne yapalım; işte sağlıkçısının herkesin kendi mesleğiyle ilgili konuyu zenginleştirmesinin yararlı olacağına inanan bir insanım. Nihayet biz Ağustos 2002'de bir hazırlık dönemine başladık. Sonra kasım ayına kadar, seçim dönemine kadar yoğun bir şekilde çalıştık, bir takım planlamalar yaptık. Öyle ki seçim dönemine geldiği zaman 22 Ekim 2002 versiyonu var ben de. Yirmi sayfalık ne yapmamız gerektiğine dair hemen hemen her şey planımızda vardı. Ama Allah sizi inandırсын bunu Recep Bey bakan olsun da bunu uygulasin falan diye değil, ben aynen AK Parti ARGE'nin başındaki arkadaşla takdim ettikten sonra dedim ki; bakan olursanız siz yaparsanız, olmasa zaten AK Parti iktidara geliyor, sizin partinizden gene sizin bir arkadaşınız, o zaman ben sıradan bir öğretim üyesiyim, sizin bir arkadaşınız bakan olur o uygular diye. Ve biz böyle bir niyetle başladık. Tabi o 2002'de Allah Sayın Akdağ'a bakan olmayı nasip etti. Bana da müsteşarlık görevini teklif etti. Sonra biz işe giriştik. 19 Ağustos 2002... Tabi o zamanki durumu biliyorsunuz. Sağlık üçüncü sayfaların skandal haberleriyle dolu olan bir alandı. Ama hamdolsun bugün gazetelerin birinci sayfasında hep olumlu ve güzel haberle anılan bir alan. Burada Muhittin Bey'in çok desteği oldu, başka arkadaşların da çok desteği oldu. Allah razı olsun. Orada birçok noktayı yerine getirdik. Esasinda hocam siz ne yaptınız

"Sürekli bir yere gidip, tıkanıyorsanız o zaman yöntemi değiştirmek lazım"

diye sorarsanız; ben şunu söyleyirim, bir İngiliz atasözü aslında bunu anlatıyor. İngiliz atasözü diyor ki; 'hep aynı şeyi yapıyor, hep aynı sonucu alıyorsanız ve aldığınız sonuçtan memnun kalmıyorsanız yönteminizi değiştirin.' Bu çok önemli bir şey. Yani sürekli bir yere gidip, tıkanıyorsanız o zaman yöntemi değiştirmek lazım. Hep aynı şeyi yapıp, hep aynı sonucu alıyorsanız o zaman yöntemi değiştirmek gerekiyor. Esasında sağlıkta bizim yaptığımız şey birazcık bu. Ben naçizane burada pek çok yönetici kardeşimiz, büyüğümüzde var. Şu iki sorunun mutlaka yöneticilerin sorması gerektiği kanaatindeyim problemi tanımlarken "niye" sorusunu sormak gerekiyor, cevabı ararken de, çözümü ararken de "nasıl" sorusunu sormak gerekiyor. Yani diyelim ki burada yüz kişilik bir salon var ama biz iki yüz kişi almasını istiyorsak niye iki yüz kişi sorusunu sormamız lazım. Bu soruyu sormazsak, bunu nasıl yapacağımızı bulamayız. O yüzden her bir yöneticinin mutlaka "niye" ve "nasıl" sorusunu sorması gerekir. Ama "niyeyi" problemi tanımlarken, "nasılı" da çözümü ararken sorması gerekiyor. Biz de bu atamadaki sistemle ilgili ya niye doğuda çok fazla az insan çalışıyor, niye batıda çok fazla insan gitmek istiyor. Doktorlar niçin hastaneden ziyade muayenede çalışmak istiyor, performans sisteminde, işte sağlık ocağında neden yığılma oluyor da diğer taraf boş kalıyor, niye ilaç fiyatları sürekli artıyor? Araştırdık. İlaç fiyatlarıyla ilgili pazarlığa oturduğumuzu çok iyi hatırlıyorum. Sektörden insanlar gelmişti, onlar

yüzde on dokuz istedi, biz yüzde beş verdik. Onlar dokuza kadar indiler, bakanlarımız araya girdi yediyle anlaştık. Niye yedi? Niye sekiz değil de yedi veya niye beş değil de yedi ya da altı? Mesela ilaç fiyatlarının bugün gerçekten hayal bile edilemeyecek yani bundan on beş, yirmi sene önce hayal bile edilemeyecek seviyeye gelmesi; niye ilaç fiyatları sürekli artıyor, her ay enflasyona endeksli olmadan. Ve o "niye" sorusu bize nasıl yapmamız ge-

la ilgi bir yasa. Bingöl, Karlıova ve Çat arasında yaşanan bir öykü. Çok karlı bir havada geçen bir öykünün esasında hangi kapıları açtığını gösteren gerçekten eşref saatinin ne olduğunu gösteren çok önemli bir anekdot. Sene 2001, aylardan Ocak. Profesör, doçent, bir yardımcı doçent ve halktan bir vatandaş Bingöl'de bir köye gittiler. Dönüşte pazar günü gece döneceklerdi, dönemediler. Orada kaldılar. Sabah erkenden namazdan hemen

"Bir yöneticinin mutlaka "niye" ve "nasıl" sorusunu sorması gerekir"

rektığının de cevabını da getirdi. Niye SSK'lı birisi yani başındaki devlet hastanesine gidemiyor da, işte devlet memuru da yani başındaki SSK hastanesine gidemiyor? Niye SSK'lı bir vatandaş sadece kendi eczanesinden ilaç alabiliyor da, başka normal gibi bir memur gibi bu eczaneden ilaç alamıyor? Bunun gibi pek çok noktada "niye" sorularını sorduk ve onun cevapları bulmaya çalıştık. Bu biraz önce anlatmaya çalıştığım kendi mesleki alanımdaki hipotalamus, hipofiz hedef organ arasındaki ilişki. Malumunuz bu bizim hekim, hasta arasındaki ilişkisin de kullandığımız bir model. Ama endokrin model aslında her bir yönetimin gerçek bir modelidir. Bakan, müsteşar, genel müdür ve taşradaki teşkilatlar anlamında. Atamadaki bir yönetmeyle ilgili burada çok enteresan bir öykü var. 4924 sayılı yasa, çakılı çalışmay-

sonra çıktı bu dört kişi. Mesai var, ona yetişmek zorundalar. Çimşit diye bir geçit var. Karlıova'yla Çat arasında. Kar; göz gözü görmez. O Çimşit geçidinin hemen girişinde jandarma yolu kesmiş; kimseye izin vermiyor. Sadece jandarmanın izin verdiği, zincirli olan araçlar geçebiliyor. O araçta zincir yok. Sonra doçent dedi ki profesöre; 'senin rütben daha yüksek, sen jandarmayla konuş, izni al, yola devam edelim.' Daha sonra rica, minnet, zorla izni aldılar, yola çıktılar. Ama yol gerçekten görülmüyor. O işaret markörleri var onlar bile karla kaplanmış. Zar zor yolun görüldüğü bir alanda Çat 20 km diye bir yazı. Yolu görünce biraz süratlendiler. Yazıyı 2 km falan geçtikten sonra bir kadın, kucağında bir çocuk, bir orta yaşlı adam ve de genç bir delikanlı. Tam böyle yanlarından geçtiler. Bir yüz, iki yüz metre sonra içlerinden biri ya bunlar niye bekliyor dedi, Geri döndüler. Siz neden bekliyorsunuz dediler. 'Bu çocuğun teyzesi, annesi rahatsız, beş, altı yıllık bir bebek, çocuğun ateşi var, sıkıntısı var, çocuğu Çat'a götürüyo-

"Sağlık Bakanlığı terörle mücadele de en etkin çalışan bakanlıklardan birisidir"

ruz.' dedi. Buraya nasıl geldiniz peki? 'İşte dört, beş kilometrelik bir köyden birkaç saatlik yoldan yürüyerek zor şartlarda geldik.' Bir araç gelirse, doktora götürecekler. Neyse arabayı boşalttılar. Profesör, çocuk profesörüydü. Yanlarında bir dinleme aleti falan da yok. Çocuğun sırtını kulağıyla dinledi, kalbini dinledi, baktı. Beş, altı haftalık bir dökündü ve ateşle seyreden bir hastalık. Yanlarında ilaç da yok. Sonra kadın, çocuk ve orta yaşlı adama dediler ki siz köye gidin. Genç çocuğu yanlarına alarak yazdıkları reçeteyle birlikte Çat'a bıraktılar. Aralarında şöyle bir sohbet geçti, bunlar şimdi araba bulacaklar, oraya gidecekler, orada işte bir sağlık ocağına muayene olacaklar, Pazar veya cumartesi günü olursa öyle bir imkânları da olmayacak. Devletin şöyle bir çözüm bulması lazım. Buraya insanları göndermek lazım ama buraya gönderilecek insanlar mahrumiyet şartlarında çalışacakları için yüksek ücretle çalıştırılması lazım. Oraya gönderilecek kişilerin bir şekilde birilerine ulaşip oradan tayinle gidememeleri lazım. Aralarında böyle bir sohbet geçti ve o sohbet geçtikten sonra o profesör Sağlık Bakanı oldu, doçent; profesör oldu, müsteşar oldu, diğer arkadaş da profesör oldu. Ve oradaki doçent bendim. Bunu, bu yaşanmış hakiki öyküyü o zaman ki

maliye müsteşarına anlattığım zaman gerçekten gözleri doldu. Hakikaten böyle mi oldu, hakikaten öyle oldu dedim. 4924 sayılı çakılı çalışanlarla ilgili kanunu o zaman çıkarttık. Tam on bir bin tane kadro verdiler. Maliyede kadronun verilmesinin ne kadar zor olduğunu Muhittin Bey bilir. On bir bin kadro aldık. Pek çok sağlık ocağı açıldı, pek çok buna benzer köyler de ebeler göreve başladı, doktorlar göreve başladı. Ben bir kaç yıl sonra bir üst düzey yetkiliye şöyle söyledim; sağlık bakanlığı terörle mücadele de en etkin çalışan bakanlıklardan birisidir. Hani çözüm süreci diyoruz ya, olayın sosyal boyutu diyoruz ya işte o sosyal boyutunda siz bir sağlık ocağını açık tutuyorsanız, bir hastaneyi açık tutuyorsanız, bir köy de üç yüz, beş yüz kişi ne kadarsa bir çocuk ateşi çıktığında çocuğa bakılabiliyorsa, hastaya bakılabiliyorsa, bir iğne yapılabiliyorsa o zaman o devletin sıcaklığı en iyi hisseden onlardır. Onlar, teröre karşı en dirençli insanlar olacaktır. Bunu enteresan bir anekdot olarak paylaşmak istiyorum. Eşref saatinin aslında ne kadar önemli olduğunu buradan görüyoruz. Hamdolsun devletimiz gerçekten büyük. Hükümetimiz sağlığa çok önemli yatırımlar yaptı. Vinç gibi ambulanslar, kızaklı, kar palteli ambulanslar... Hamdolsun bugün hastalarımız sıkıntıya girdi-

ği zaman devletimizin imkânlarıyla hastalarımıza ulaşım sağlıyoruz. Sağlık çalışanlarının zor şartlarda ne kadar fedakâr çalıştığını görüyoruz. Kişileri ekip yapmanın ne kadar zor olduğunu hepimiz biliyoruz. Tabi hep güzel şeyler yaşanmıyor; bazen de krizler yaşanıyor. Esasında her kriz iyi yönetildiğinde bir fırsatın doğduğu durum haline gelebiliyor. 2003 Mayıs ayında sabah beş, altı civarında telefonum çaldı. Dediler ki Bingöl'de deprem olmuş. Hemen tıraşımı oldum. Apar topar bakanlığa geldim. Sonra Doktor Nejdât Doğan şu anda İzmit Belediye Başkanı ikinci dönem... O zaman Kocaeli milletvekilimizdi. O da gelmişti ben 99 depremini yaşadım hocam, deneyimim var dedi. Onu da ekibin içine aldık. Bir ekip gönderdik. Oradan şöyle bir telefon geldi; biz bir yandan Bingöl'de deprem olmuş, yani oradaki imkanlara bakıyoruz. Hastane ne oldu, oradaki insanlar ne oldu? Şöyle bir şey tespit ettik. Çok basit bir tespit ama önemli bir tespit. Orada deprem olduğu zaman herkes depremzede. Evin yıkılması çok önemli değil. Düşünün ki yirmi, otuz saniye sallanıyor, bir anda, can havliyle dışarı çıkıyor. Normal bir vatandaş diyor ki ne yapayım ben deprem geçirdim. Ama doktorun böyle bir şansı yok, hemşirenin böyle bir şansı yok. Bir yan-

dan da gidip orada faaliyette bulunmak zorunda. O zaman Ulusal Medikal Kurtarma ekibi UMKE'yi kurduk ki insanlar hazır olsunlar, sadece görevleri bu olsun. Bir deprem olduğu zaman, bir sel olduğu zaman, bir afet olduğu zaman zinde bir kuvvet olarak bu ekip oraya gitsin. Hamdolsun UMKE olağan üstü bir çalışma gösterdi. UMKE'nin kuruluşunda 2003 6 Mayıs Bingöl depreminin çok önemli bir payı var. Biz, o zaman bir krizden çok önemli bir fırsat doğurmuştuk. Ama aynı gün de aynı kriz iki farklı fırsat doğurur mu? Bazen doğurur. 27 Aralık gecesi biliyorsunuz gece mecliste bütçe görüşmeleri olur. Sabah dört gibi falan sayın bakan aradı beni; ya haberin var mı? Neyden sayın bakanım? Ya maliye bizim üç katrilyonluk alacağımızı terkin etmiş, silmiş. BAĞ-KUR, SSK, Emekli Sandığı... Dedim ki üç katrilyonluk bir borç silinirken sizin haberiniz olmadan benim nerden haberim olabilir? Tabi haberim olmadığını biliyor. Maliye Bakanlığı'nın müsteşarına, yetkililerine... hiçbirine ulaşamıyorum. Para gitmiş, üç katrilyonluk borç silinmiş. Gerçi onların çoğu kâğıt üzerinde var. Kasa da yok ama envanterde görünüyor. İşte BAĞ-KUR'dan şu kadar alacağımız var, SSK'dan şu kadar alacağımız var gibi. Sabah biz hemen altı, yedi gibi bir kriz ekibi oluşturduk. Yani bir yandan bu bütçe nasıl oldu, bir yandan bu borç nasıl olacak konuşuyoruz. O ara saat dokuz gibi Bakan Bey'in özel kalem müdürü geldi, dedi ki; efendim, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürü sizinle görüşmek istiyor. Dedim şu anda çok önemli bir şey konuşuyo-

ruz. Çıktı. Bir dakika sonra tekrar geldi. Efendim dedi çok önemliymiş dedi. Bakanın yanındayım benim dışarı çıkmamı istiyor. Dedim ki bak sen söyle genel müdüre üç katrilyondan daha nemli bir şeyse o zaman çıkayım dedim. Bir dakika sonra yeniden geldi; efendim şu anda değilmiş ama daha sonra olabilirmiş. Allah Allah dedim bu neymiş. Çıktım. Buyur dedim Turan. Efendim dedi Van'da kuş gribinden bir kişi vefat etti, Iğdır'da tavuktan kuş gribi bulaşmış sonra çocuklardan birisi ölmüş diğeri ağır hasta Van'da. Peki, bu ne anlama geliyor; bir ülke de bir insandan diğer bir insana kuş gribi bulaşırsa o ülke Dünya Sağlık Örgütü tarafından karantına altına alınıyor, karantına altına alındığı zaman da uçaklar inip, kalkmaz. İthalat, ihracat durur. Siz şimdi takdir edin dedi, maliyeti ne kadardır. Bende bir anda şafak attı. Turan'ı da alıp içeriye bakanın yanına gittik. Sayın Bakan'a durumu arz ettik. Bir anda bizim gündemimiz değişti. Biz maliyenin kriziyle ilgili konuyu başka bir arkadaşla devrettik, biz kuş gribiyle ilgili çalışmaya başlıyoruz diye. Hatırlayın böyle uzay üstünden gelmiş gibi giyinen insanlar, Türkiye'nin değişik yörelerinde pek çok ölüm haberleri oldu. Ankara'da oldu Kesin'de,

Beypazarı'nda, Çorum'da, Kastamonu'da, Bitlis'te, Iğdır'da, Samsun, Ağrı, Sivas... O zaman ki hali hatırlayın. Ben o zaman enteresan; ocak ayının başıydı üçü, ya da dördü. Ömrüm de ilk defa bir otel de dört günlük yer ayırdım. Dokuz günlük bayram tatili var. Çok da yorgunum, üç, dört yıldır Sağlık Bakanlığı'nda günde on üç, on dört saat çalışmayla, çocuklara da söz vermiştim. Ben o güne kadar hiçbir bayramda tatile gitmedim, ramazan bayramında da tatile gitmem. Ben aile büyüklerimi ziyarete giderim, siyasete girdikten sonra da siyasi ailemi ziyaret ediyorum sonra annemin elini öpüyorum, kurbanımı kesiyorum. O bayram ayın üçün de başlayacak tatilde dokuz günlük bir tatil programı yapmıştım. Bırakın dokuz günlük tatili ben evime gide-medim. Dokuz gün boyunca sadece tıraş olmak için; eve gidip saçımızı yıkayıp, üstümüzü değiştirelim diye gidiyoruz, birkaç saat durup geri dönüyoruz o kriz ortamında. Geçenlerde eşim bir mektup buldu. Kızım yazmış dokuz yaşında. Bir kalp koymuş

"Dünya Sağlık
Örgütü tarafından
Türkiye, en başarıyla
mücadele eden ülke
sıfatını aldı"

"Türkiye'de bürokrasi Amerikan Bilardosu'na benziyor"

dağılıyor, daha sonra beyaz top hangisine değerse o hareket ediyor. Ama tabii kriz döneminde işler bayrak yarışı gibidir. Bayrağı çok dikkatli taşımak gerekiyor. Tabii hatalardan da ders çıkartmak gerekiyor. Benim hayatım da yaşadığım en acı hatıralardan birisi. Hala anlattığım zaman ürperirim. Temmuz ayında bir hızlandırılmış tren kazası olmuştu. O zaman benim bir açıklamam olmuştu; 'ölü sayısı'yla ilgili. Yirmi sekiz olan sayıyı yüz yirmi sekiz olarak açıklamıştım. Esasında o yüz yirmi sekiz olan sayı birazcık gelen bilgileri doğru bilgi süzgecinden geçirmemekten kaynaklanan bir anekdottu. Yüz yirmi sekiz tane ceset torbası istenince zannediliyor ki yüz yirmi sekiz tane ölü var. Hâlbuki trenin içinde toplam otuz altı kişi var. Otuz altı kişi vefat etti. Şu an sayıyı hatırlamıyorum. Biz daha sonra konuyu açıkladık ama o bizim üstümüze kaldı. Oradan da şöyle bir söz yazdım ben. Yazdığım sözlerin hepsi bana aittir. Panik atak kişilerle çalışıyorsanız, panik yapmayın, acele etmeyin. Ama panik atak kişilerle çalışıyorsanız; siz panik yapmayın, acele etmeyin diye bir söz kaldı. 2007 yılında siyasete başladık. Siyasetin okulu yoktur ifadesi hep karşımıza çıkar. Siyaset mi bürokrasimi diye sordukları zaman da ben hep şunu sorarım; 'Bu hocalığı sormuyorsunuz, niye hep siyaset' derim. Siyasette ve bürokraside zor yoktur. Yönetebildiğiniz kolaydır, yönetemediğiniz zordur. Siyaseti yönetebildiğiniz zaman kolaydır, yönetemediğiniz zaman da zordur. Ama ben siyaseti bi-

Necdet, Sare, Münevver, Alaattin, Beyza diye yazmış, kırıp bir yumurta koymuş, yeter yazmış. Böyle enteresan bir mektup. O zaman ki aslında evimizdeki vaziyeti gösteren bir şeydi. O zaman çok yoğun tartışmalar yapıldı, çok yoğun çalışmalar yapıldı ama şunu gördük ki Nietzsche'nin "Öldürmeyen yara güçlü kılar." ifadesinin net işaretini gördük. Peki, sonra 2006 nasıl bitti? 2006 Mayıs ayında Dünya Sağlık Örgütü karantinaya alır, her şey biter diyorduk ya; Cenevre'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından Türkiye, en başarıyla mücadele eden ülke sıfatını aldı. Bütçe ise o sene ömründe görmediği kadar iyi bir dönem geçirdi. Bizim üç katrilyonluk alacağımız kesildiği için biz Sayın Başbakan'ımızdan yani Cumhurbaşkanı'mızdan Allah razı olsun, hiçbir isteğimizi geri çevirmedi. Ne istesek anında yerine getirdi. 2006 bizim için en kötü başlayan ama en iyi biten yıl oldu. Koreli Dünya Sağlık Örgütü Direktörü Lee'yle Beypazarı'na gitmiştik. Birkaç ay sonrada vefat etti. Tabii zorluklar aslında bize bir takım şeyler öğretiyor. Neyi öğretiyor; bir şeyi yönetmeyi öğretiyor. Biz aslında bu deneyimi SSK hastanelerinin devri esnasında da yaşamıştık. SSK hastanelerinin devri esnasında

ne kadar karmaşa olduğunu görmüştük, biliyorduk. Ama zorluklar bizi yükselten kanatlardır. Zorluk yaşamadan asla yükselemezsiniz. Şimdi bir zorluğumuz var. Nedir o; 'çözüm süreci.' Abraham Lincoln'un hayatını anlatan bir film var. O filmi ben farklı bir gözle izledim ve izlediğim zaman dedim ki; 'ya bu film çözüm sürecini aslında çok iyi anlatan bir film.' Lincoln'un iki hedefi var; birisi köleliğin kaldırılması diğeri de kuzey-güney savaşının sonlandırılması. Esasında gerçekten bu filmi çözüm sürecini anlamak adına bir daha izlemek lazım. Çözüm süreci sonlandığı zaman ki inşallah sonlanacak ben inanıyorum ki başta Tayyip Erdoğan olmak üzere, Sayın Davutoğlu olmak üzere buna destek veren herkes tarihe geçecek. Nitekim Abraham Lincoln Amerikan tarihinin en başarılı dört başkanından birisidir. Bunun sebebi köleliği sonlandırması, kuzey-güney savaşını sonlandırması. Ama Türkiye'de bürokrasi biraz Amerikan Bilardosu'na benziyor. Bürokrasiyle iş yapmak biraz zor. Amerikan Bilardosu'nu bilirsiniz; oyunun başında top hepsine çarpar, dağılır, sonra beyaz top hangisine çarparsa o hareket eder. Maalesef Türkiye'de bürokrasinin böyle bir geleneği var. Yani başlangıçta bütün toplar

razcık bürokrasiyle karşılaştırdığım zaman siyaset çok daha karmaşık. Siyasette biraz pentatlona benzer. Pentatlon çok enteresan bir spor. Birbirine benzemeyen beş tane sporu bir araya getirmişler; hepsinde başarılı olmanızı istiyorlar. Ben bakıyorum aslında siyasetçi olarak pentatlona çok benziyoruz. Bir yandan hem eskirim yapacaksınız, bir yandan at yarışı yapacaksınız, bir yandan yüzeceksiniz, bir yandan koşacaksınız, bir yandan da atış yapacaksınız. Yani biz de bazen toplumun en alt seviyesindeki insanla konuşuyoruz, bazen cumhurbaşkanıyla görüşüyoruz, bazen çok önemli bir kanun yapıyorsunuz, bazen çok önemsiz bir işle uğraşabiliyorsunuz. Dolayısıyla siyaseti ben birazcık modern pentatlona benzetiyorum. Ama siyasette başarının ölçüsüyle, hekimlikteki başarının ölçüsünü aynı nedene bağlıyorum. Hani hekimlikte dikkatli dinlemek, detaylı değerlendirmek falan diye söylemiştim ya esasında başarılı olduğunuz her hususta, en azından ben başarılı olduğum her hususta hekimce bir davranışının etkili olduğunu gördüm. Yani bir köye su isteniyorsa orada dikkatli bir değerlendirme, doğru bir teşhis, doğru bir tedavi ve takip yaptığınız zaman esasında başarılı oluyorsunuz. Yapamazsınız başarısız oluyorsunuz. Değerli dostlar; herkes siyasetin ya da bürokrasinin güç tarafına görüyor ama diğer güç tarafına bakan yok. Yani kudret tarafındaki güç tarafını görüyor da, zorluk tarafındaki güç tarafını görmüyor. İkisinde de statü var. Statüde sigara içmeye benziyor. Keyif başlanıyor, sıkıntı verdikçe bırakılmaya çalışılıyor, bırakanların çoğu da sigarayı tekrardan özlüyor. Hem siyasette ben bürokraside bu şairin söylediği gibi kişinin bir eser bırakmasının çok önemli

olduğuna inan bir insanım. Hani şair diyor ya; "Kişi bırakmaz dünyaya bir eser, eser bırakmayanın yerinde yeller eser." 4 Aralık 2009'da Kozan'da bir şehit cenazesine gittim. Orada bir camide hiç namaz kılmamıştım. Bir buçuk, iki senedir siyasetteydim ama bu camide hiç namaz kılmamıştım. Avluda şehit cenazesi var. İçeride öğle namazını kılayım şehit ekibi de Adana'dan geliyor; biraz gecikti. İçeriye girdim; çok etkilendim, çok farklı bir manevi hava var. Dışarıya çıktım, 1468 yılında yapılmış. Yani işte 2009 olduğuna göre yaklaşık 541 yıllık bir camii. Caminin köşesinde il başkanı, ilçe başkanı işte birkaç arkadaş vardı. Ben namazı kıldım, çıktım. Dedim ki; "Ya arkadaşlar size bir sorum var; bana öyle bir şey söyleyin ki 541 yıl sonra yani 2550 yılında anılacak bir eser olsun, bana böyle bir eser söyleyin." Niye soruyorsun hocam dedi.

Dedim ki; "Bu camii 541 yıllıkmiş. Bina yapsanız yıkılır, ağaç dikseniz sökülür, araç yapsanız beş, on yıl sonra hurdaya çıkıyor." Tam beş yüz kırk bir yıl sonra alınacak bir şey; ya o zaman anılacak bir eserdir ya o zaman anılacak bir insandır. Yani insan yetiştirmek gerçekten bu anlamda çok

"Siyasette ve bürokraside zor yoktur. Yönetebildiğiniz kolaydır, yönetemediğiniz zordur"

mamıştım. Avluda şehit cenazesi var. İçeride öğle namazını kılayım şehit ekibi de Adana'dan geliyor; biraz gecikti. İçeriye girdim; çok etkilendim, çok farklı bir manevi hava var. Dışarıya çıktım, 1468 yılında yapılmış. Yani işte 2009 olduğuna göre yaklaşık 541 yıllık bir camii. Caminin köşesinde il başkanı, ilçe başkanı işte birkaç arkadaş vardı. Ben namazı kıldım, çıktım. Dedim ki; "Ya arkadaşlar size bir sorum var; bana öyle bir şey söyleyin ki 541 yıl sonra yani 2550 yılında anılacak bir eser olsun, bana böyle bir eser söyleyin." Niye soruyorsun hocam dedi.

önemli ve biz günümüzde böyle kallavi eserler yapamıyoruz. Çünkü yaptığımız eserler maalesef çok kalıcı olamayabiliyor. Esasında bu camiyle, tetris arasında enteresan bir ilişki var. Bu oyunu belki oynamayan vardır. Belli bir yaş grubu oynamamış olabilir. Bu oyunun çok basit bir mantığı var. Farklı farklı renkteki, şekildeki küpler, kareler, dikdörtgenler geliyor, hepsi aynı noktaya geldiği anda o geriye gidiyor ve skor artıyor. Bizim hayatımızda böyle bir tetrisse benziyor. Yani belli bir dönem-

"Ecdadımız kendilerini dünyada geçici olarak görüyorlardı ama kalıcı eserler bıraktılar"

de insanlar geliyorlar belli bir şey üretiyorlar ve skor orada kalıyor. Ne gibi; Hoş kadem Camii gibi. Hoş kadem Camii'ni kimin yaptığını bilmiyoruz ama Hoş kadem Camii'yi görebiliyoruz. Yani o tetrisin köşesindeki skor gibidir Hoş kadem Camii. Yoksa oradaki yapan insanlar, orada çalışan sıradan insanlar hepsi unutuldu gitti. Onun için eser gerçekten önemli. Bence ecdadımız kendilerini dünyada geçici olarak görüyorlardı ama kalıcı eserler bıraktılar. Biz kendimizi onlardan daha kalıcı gibi görüyoruz ama inşallah bizim eserlerimiz de onlar gibi kalıcı olur, umuyorum. Fakat tabi bu işleri yapan birazda zorluklardır. Hani Şadi Şilal diyor ya; madenleri ateşe sürerler, o zaman bakır mı yoksa altın mı belli olur. Ateşe sürmezsen altın mı, bakır mı belli olmaz. Bu benim başucumdaki daima benim için talimat niteliğindeki Ayet-i kelimedir. Hep sıkıntı gördüğümüz zaman Cenab-ı Hak, Peygamber Efendimiz'e ithafen buyuruyor ki; "Sabırlı ol. Çünkü Allah güzel iş yapanların, yaptığı işlerin mükâfatını zağ etmez." Hayatın esası, esasında budur. Ama yaptığımız şeyleri de o kadar önemsemeyelim, kendimizi o kadar önemsemeyelim. Çünkü Hz Mevlana diyor ki; "Kim de bir güzellik varsa, bilsin ki ödünçtür. Ama işin, adamın, yapılan iyiliğin küçüğü de yoktur. Asıl olan o yaptığımız işin önem sırasına göre önceliklendirilmesidir." Biz siyasetçiyiz.

Bürokrasi de, siyasette yaptığı işin duyulmasını ister, arzu eder. Ama bence kişinin, inandığını söylemesi, söylediğini yapması, yaptığını da duyurması gerekiyor. Yani inanmadığı konuşmayacak, konuşmadığı şeyi yapmayacak, yapmadığı şeyi de duyurmayacak. Ama öyle bir dünyada yaşıyoruz ki sosyal medya diye. Yani bir çoğunun işi olsun diye yaptığı şey, kulvar. Mandıra Filozofu'nu izlediniz mi bilmiyorum. O filmde sosyal medya ti'ye alınıyor ama tabi hayatımızda sosyal medyanın da çok önemli rol aldığını görüyoruz. Zaman zaman bende facebook ve twitter üzerinden paylaşımlarda bulunuyorum. Yaptığımız şeyleri

miş herkese batığımız zaman bu özellikleri olduğunu görürsünüz. Doğru bildiğinizden şaşmayan. Gerçekten çok önemli. Ben başarılı kişilerin dört özelliğini gördüm naçizane. Onların birinci özelliği işlerini iyi yönetiyor olması, ilişkileri iyi yönetiyor olması; kendi seviyesinde ve yukarısındaki, aşağısındaki kişilerle ilişkilerinin iyi yönetiyor olması. Ama krizdeki psikolojiyi daha iyi yönetebiliyor olması. Bu dört şeyi yönetemeyenlerin iyi yönetemediği, bunları yönetebilenlerin, iyi yönettiğini düşünüyorum. Ama tabi hepimizin için bir hedefin olması önemli. Ve asla vazgeçemediğimiz şeyleri başardığımızın da

"Yöneticilerin pek çok ihmal ettikleri bir şey var; hatırat tutmak, yaşadıkları şeyleri yazmak"

anlatıyoruz, duyurmaya çalışıyoruz. Bazen duyurduğumuz şeyler farklı mesajlar alıyor. Hatırlar mısınız Hasip Kaplan bizim Mahir Ünal'ın üzerine elindeki bardağı üzerine atmıştı. Elinden de hatta yaralanmaya sebep olmuştu. Onunla ilgili attığım bir tweti Hürriyet Gazetesi birinci sayfadan haber haline getirmişti. Ama sonuçta yaptığımız işlerle ilgili duyurunun da bir sisteme bağlı olması ve asla doğruluk prensibinden ayrılmaması gerektiğine inanmaktayım. Farklı farklı bir takım unsurlar olabilir. Bunların bir kısmı başlayın size özgü yazılmış değil, bugüne özgü yazılmış değil. Esasında kendime yazılmış yani farkımızın olması, prensibimizin olması, tarzımızın, hedefimizin, çizgimizin olması. Gerçekten bu ülke için en azından büyük işler yap-

bilindiğini ifade etmeliyiz. Hedefin, yolun ve arkadaşın gerçekten yaptığımız işlerle ilgili çok önemli olduğunu, iki şeyi terk etmememiz gerektiğini gösterdi; nezaket ve itinanın. İki şeye de meyletmememiz gerektiğini öğrendik; aşırı hırs ve aşırı beklenti. İtibarı ve sağlığı çok önemle korumak gerektiğini, bu iki şey dışında kaybettığımız şeyleri geri kazanabiliriz. Para kaybedilir, makam kaybedilir, başka şeyler kaybedilebilir ama itibar ve sağlık kaybedildiği zaman tekrardan geri gelmez. Bunları çok önemsiyorum. Bir de dar gün ve var gün meselesi. Dar günün de elinden tutanları var gününde de unutmamak gerektiğini ama canınızı sıkanları unutmak elinizi sıkanları da unutmamak gerektiğini naçizane kendime bir ders olarak çıkartıyorum. Tabi hekimli-

"Kişinin, inandığını söylemesi, söylediğini yapması, yaptığını da duyurması gerekiyor"

ğin esasında sadece doktorluğun değil hem hekimlik hem dâhiliye uzmanlığı hem de endokrinoloji uzmanlığının esasın da mesleğimi öğretirken, hastalara değil bütün ülkenin sağlığına faydalı olacak bireyler öğrettiğini de düşünüyorum. Her mesleğin de böyle incelikleri vardır. Dolayısıyla mesleği iyi öğrenmenin ve asıl mesleğini iyi yapamayanın hiçbir işi iyi yapamadığını gördüm bugüne kadar. Ama tabi yüz ağartacak sonuç almak için de saç ağartacak kadar çalışmanın gerektiğini de düşünüyorum. Çünkü yük taşınmadan insanların büyük olmayacağını da görüyorum. Burada tabi yöneticilerin pek çok ihmal ettikleri bir şey var; hatırat tutmak, yaşadıkları şeyleri yazmak. Bu önemli bir eksiklik. Bunu bence yapmamak lazım. Çünkü biz tarihe sadece evlat veya mal bırakmıyoruz. Eser de bırakıyoruz. Yaptığımız eserle ilgili, yaşadığımızı tecrübeyle ilgili hususları bırakmazsak bu tecrübeleri insanlar tekrar tekrar yaşamak zorunda kalıyor. Bu kadar zamanı nereden bulacağız hocam? Atalar söylemiş; “Üç sabah erken kalkarsan, bir gün kazanırsın” diyor. İsterseniz deneyin sabah namazdan sonra yatmadığınız zaman

üç saat kazanıyorsunuz. Üç gün, dokuz saat. Zaten dokuz saatlik verimli çalışsanız yani ayda neredeyse dokuz saatlik tam verimli çalıştığınız baki değil. Siyaseti Curling sporuna benzeten Ünüvar, konuşmasına şöyle son verdi:

“Siyaseti düşünüyorsa bir insan, pazarı ve azarı unutacak”

Önümüz seçim. Siyaseti düşünen arkadaşlarımız varsa bu da yine bana ait bir özdeyiştir; “Siyaseti düşünüyorsa bir insan pazarı ve azarı unutacak.” Pazar’dan kastım, pazar gününü unutacak. Esnaf pazarını, sebze pazarını unutmayacak. Bir de azarı unutacaksın. İnanlara kızdığın zaman onu azarlamak yok. Sarılacaksın ama darılmayacaksın. Söleyeceksin ama söylenmeyeceksin. Dinleyeceksin ama dinlenmeyeceksin. Her şeyde ekibin çok önemli olduğunu düşünürüm. Curling diye bir spor. Bilenleriniz vardır mutlaka. Buz sporudur. Ekip ruhunu anlatan çok güzel bir sportif faaliyetidir. Hem

siyaseti hem bürokrasiyi çok iyi anlatan bir oyun. Yani ekip rolünü iyi bilecek, hiç kimse diğerinin rolünü üstlenmeyecek. Rol çalmayacak. Yarışmanın esası budur. Hedefe ulaşırken kimse kimsenin rolünü çalmayacak. Ama tabi ekip ruhu da olsa, olmasa da hayat bitiyor. Esasın da hayat biterken çok önemli bir mesaj veriyor hayat bize, yaptığınız iş ne olursa olsun, kendi sözlerimden bir tanesiyle bitireyim; “İnsan yaşarken zanneder kendini Sezar; Sezar, ölünce gittiği iki metrelik mezar.” Hayatın esası bu. Aşık Veysel’in Kara Toprak şiiri vardır. Türküsü iki kıtadır. Ama lütfen on bir kıtalık şiiri gençler internetten indirsin, okusun. O şiiri okuduğunuz zaman hayatın her noktasına değindiğini ve samimi bir şekilde ifade ettiğini görürsünüz. Belki Aşık Veysel’in sesi Fatih Kısaparmak kadar güzel değildir, belki Aşık Veysel’in sözü Neşat Ertaş kadar güçlü değildir ama o Kara Toprak şiiri gerçekten halkuladedir. On bir kıta. O on bir kıtalık şiire baktığın zaman toprakla, insanın, işle, insanın arasındaki ilişkiyi irdeleyen mükemmel bir şiirdir.

Konferans, soru-cevap şeklinde geçen bölümün ardından son buldu.

